

დედოფლისწყაროს ბიოსფერული რეზერვატი

აქ მოაჩინე კახეთის
უნიკალური მემკვიდრეობა

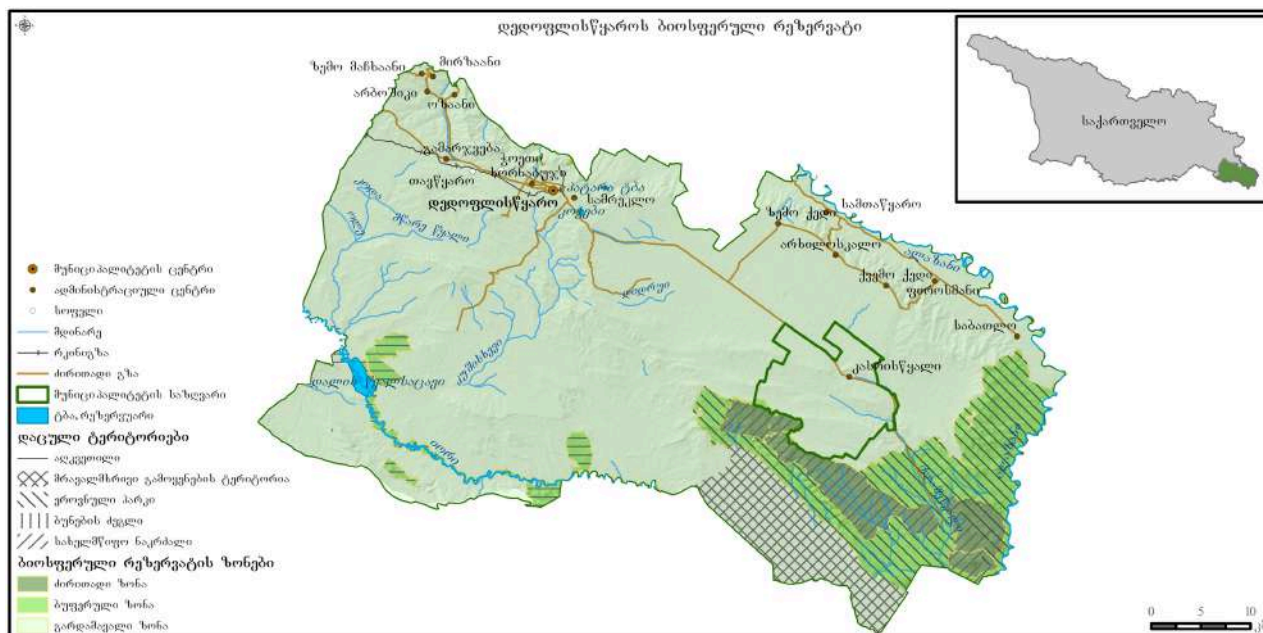

დედოფლისწყაროს ბიოსფერულ რეზერვატში!

კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება კახეთის უკიდურეს სამხრეთ-აღმოსავლეთში, სადაც ალაზნისა და ივრის ხეობები ივრის ვრცელ პლატოს საზღვრავს და საქართველოს ერთ-ერთ ყველაზე გამორჩეულ და შთამბეჭდავ ლანდშაფტს ქმნის. ეს დედოფლისწყაროს ბიოსფერული რეზერვატია, უნიკალური რეგიონი, რომელიც 2022 წელს გაერთიანებული ერების განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაციის (UNESCO) მიერ იქნა აღიარებული.

ეს ბროშურა დაგეხმარებათ, უკეთ გაიცნოთ ეს საოცარი ტერიტორია, მისი ბუნებრივი საგანძური, მდიდარი კულტურა და აქ მცხოვრები ადამიანები.

რა არის ბიოსფერული რეზერვატი?

მსოფლიო მოსახლეობის სწრაფი ზრდა და მომხმარებლური საქმიანობა აჩენს გლობალურ გამოწვევებს - კლიმატის ცვლილებას, ბიომრავალფეროვნების კარგვასა და ბუნებრივი რესურსების შემცირებას. ვინაიდან ჩვენი კეთილდღეობა მჭიდროდ უკავშირდება გარემოს, მისი შეზღუდული რესურსები პასუხისმგებლიან მართვას მოითხოვს.

არსებული გამოწვევების საპასუხოდ, 1971 წელს UNESCO-მ წამოიწყო პროგრამა „ადამიანი და ბიოსფერო“

(MAB), რომლის ხედვა ბიოსფეროსთან ჰარმონიაში მყოფი საზოგადოებაა. 1975 წლიდან ვითარდება ბიოსფერული რეზერვატების გლობალური ქსელი, რომელიც დღეს მოიცავს 142 ქვეყანაში მდებარე 784 რეზერვატს - 7.5 მილიონ კვ.კმ-ზე მეტ ფართობზე, სადაც დაახლოებით 275 მილიონი ადამიანი ცხოვრობს.

საქართველოში ორი ბიოსფერული რეზერვატია: დედოფლისწყაროსა და სამი ალაზნის.

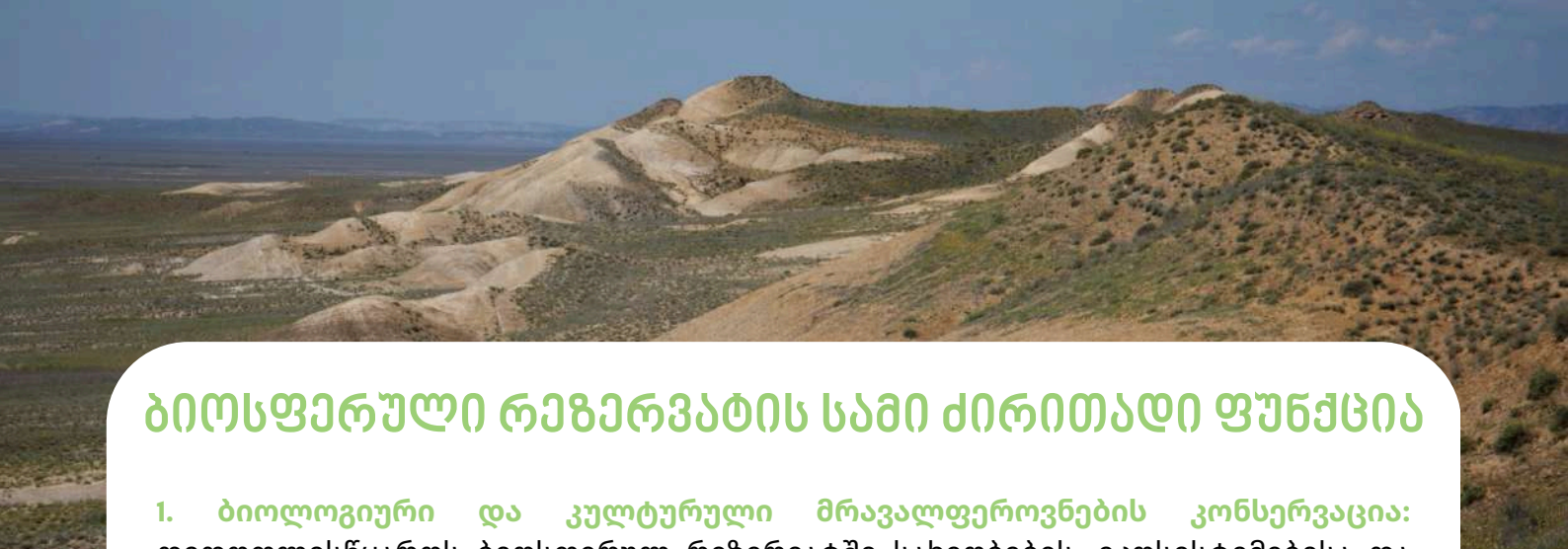
წყარო: UNESCO, ბიოსფერული რეზერვატების მსოფლიო ქსელი

როგორ არის მოწყობილი ბიოსფერული რეზერვატი?

ყველა ბიოსფერული რეზერვატი შედგება სამი ზონისაგან, რომელთაც განსხვავებული ფუნქციები აქვთ:

- **ბირთვული ზონა:** ყველაზე მკაცრად დაცული ტერიტორია, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემების გრძელვადიანი შენარჩუნებისთვის. აქ ნებადართულია მხოლოდ კვლევითი საქმიანობა და მონიტორინგი. დედოფლისწყაროს ბიოსფერულ რეზერვატში ბირთვული ზონის ფართობია 11,892 ჰა. ბირთვული ზონა მოიცავს ვაშლოვანის ნაკრძალსა და ვაშლოვანის ეროვნული პარკის მკაცრი დაცვის ზონას.
- **ბუფერული ზონა:** ესაზღვრება ბირთვულ ზონას და ხელს უწყობს ბიომრავალფეროვნების დაცვას. ამ ზონაში დასაშვებია ეკოლოგიურად უსაფრთხო და მდგრადი საქმიანობები, მაგალითად, ეკოტურიზმი, სოფლის მეურნეობა, სატყეო მეურნეობა, გარემოსდაცვითი განათლება და სხვა. დედოფლისწყაროს ბიოსფერულ რეზერვატში ბუფერული ზონის ფართობია 28,097 ჰა. ბუფერული ზონა მოიცავს: ვაშლოვანის ეროვნულ პარკს (მკაცრი დაცვის ზონის გარდა), ჭაჭუნას აღკვეთილს, არწივის ხეობის, ალაზნის ჭალისა და ტახტი-თეფას ბუნების ძეგლებს.
- **გარდამავალი ზონა:** რეზერვატის ყველაზე დიდი ნაწილი, სადაც ძირითადად ცხოვრობს და საქმიანობს მოსახლეობა. აქ ხორციელდება ისეთი სოციალურ-ეკონომიკური საქმიანობა, რომელიც არ აზიანებს ბუნებრივ რესურსებს და მდგრად განვითარებას ემსახურება. დედოფლისწყაროს ბიოსფერულ რეზერვატში გარდამავალი ზონის ფართობია 211,963 ჰა. გარდამავალი ზონა მოიცავს დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის დანარჩენ ტერიტორიას (გარდა ბირთვულ და ბუფერულ ზონებში შემავალი ტერიტორიებისა), ასევე, ახმეტის მუნიციპალიტეტის სოფელ კასრისწყალს.

ბიოსფერული რეზერვატის სამი ძირითადი ფუნქცია

1. ბიოლოგიური და კულტურული მრავალფეროვნების კონსერვაცია:

დედოფლისწყაროს ბიოსფერულ რეზერვატში სახეობების, ეკოსისტემებისა და ლანდშაფტების დაცვა, მათ შორის უძველესი ქართული ხორბლის ჯიშების (წითელი და თეთრი დოლი, შავფხა), საკმევლის ხისა და ღვინის ტყეების ვაშლოვანსა და მის შემოგარენში, ივრისა და ალაზნის ჭალის ტყეების, შავი მთის მიდამოებში გავრცელებული ველის იორდასალამის, ივრის სტეპისა და იქ მობინადრე ქურციკებისა და სარსარაკის; მატერიალური და არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა და შენარჩუნება, მათ შორის მთაბარული მეცხოველეობის, ქიზიყური ტრადიციული რენჯის, კახური გასტრონომიისა და ფოლკლორის.

2. მდგრადი ეკონომიკური განვითარება:

შირაქის ველებზე მემარცვლელობის, მეცხოველეობისა და ეკოტურიზმის განვითარება ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართულობით და მათი კეთილდღეობის უზრუნველსაყოფად. ადგილობრივი ღვინის, ზეთისა და ყველის წარმოებისა და ტრადიციული რენჯის მხარდაჭერა ბიოსფერული რეზერვატის ერთიანი ბრენდის ქვეშ.

3. ლოგისტიკური და სამეცნიერო მხარდაჭერა:

სადემონსტრაციო პროექტების, განათლების, გამოყენებითი კვლევებისა და მონიტორინგის მხარდაჭერა, პარტნიორობის გაღრმავება უნივერსიტეტებთან, სკოლებთან და სხვა ბიოსფერულ რეზერვატებთან მთელი მსოფლიოს მასშტაბით.

დედოფლისწყაროს ბიოსფერული რეზერვატი

დედოფლისწყაროს ბიოსფერული რეზერვატი (251,952 ჰა) საქართველოს სამხრეთ-აღმოსავლეთით მდებარეობს. იგი გადაჭიმულია მდინარეებს ალაზანსა და იორს შორის, ბიოსფერული რეზერვატის ლანდშაფტი ცვალებადობს დედოფლისწყაროს სამხრეთით მდებარე მაღლობებიდან (1001 მ.ზ.დ) ელდარის დაბლობამდე (90 მ.ზ.დ) - აღმოსავლეთ საქართველოს უდაბლეს ტერიტორიამდე.

აქ წარმოდგენილია ლანდშაფტების გამორჩეული მობაიკა: სტეპები, ნახევრად უდაბნოები, საკმლის ხისა და ღვიის მეჩხერი ტყეები, ტახტი-თეფას ტალახის ვულკანები და ჭალის ტყეები. თვალსაჩინო ქვერეგიონებია დიდი და პატარა შირაქის ველები, ტარიბანა, ელდარის დაბლობი და ჭაჭუნისა და ვაშლოვანის ალესილები.

კლიმატი მშრალი კონტინენტურია - ცხელი ზაფხულითა და ცივი ზამთრით. ნალექების რაოდენობა სიმაღლის მიხედვით 250 მმ-დან 500 მმ-მდე მერ-

ყეობს, ზაფხულში კი 5-6 კვირიანი მშრალი პერიოდით.

ბიოსფერული რეზერვატის სტატუსის მინიჭებისას განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო მთაბარული მეცხოველეობის საუკუნოვანი სისტემის შენარჩუნებას. ბიოსფერულ რეზერვატში არსებული ცხვრის გადარეკვის ტრადიციული მარშრუტები დედოფლისწყაროს ზამთრის საძოვრებს თუშეთის ალპურ საძოვრებთან აკავშირებს.

დედოფლისწყაროს ტერიტორია განსაკუთრებით მოწყვლადია კლიმატის ცვლილების მიმართ. ხანგრძლივი გვალვები, მინის მზარდი დეგრადაცია და სარწყავი სისტემების ნაწილობრივი მოშლა საფრთხეს უქმნის როგორც ეკოსისტემებს, ისე ადგილობრივი მოსახლეობის საარსებო წყაროს. რეზერვატი სწორედ ამ გამოწვევების საპასუხოდ შეიქმნა და რეგიონის მდგრადი განვითარების მხარდაჭერას ემსახურება.

ბიოსფერული რეზერვატის ძირითადი მიზნები

უნიკალური ბუნების დაცვა - ვაშლოვანისა და მიმდებარე ტერიტორიების მდიდარი ბიომრავალფეროვნების, ტყეების, საძოვრების, ნიადაგისა და წყლის რესურსების შენარჩუნება და აღდგენა.

ადამიანისა და ბუნების ჰარმონიული თანაცხოვრება - ბუნებრივი რესურსების გონივრული გამოყენების ხელშეწყობა ისე, რომ თანაბრად იყოს დაცული როგორც ბუნება, ასევე ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესები.

ტრადიციების შენარჩუნება და მწვანე განვითარების მხარდაჭერა - მთაბარული მეცხვარეობის, კახური მევენახეობისა და ქვევრის ღვინის დაყენების ტრადიციის, აგრეთვე სხვა ეკოლოგიურად თავსებადი საქმიანობების შენარჩუნება და თანამედროვე, ეკომეგობრული ინოვაციების დანერგვის ხელშეწყობა.

ადგილობრივი ეკონომიკის გაძლიერება - მევენახეობის, მეფუტკრეობის, მდგრადი მეცხოველეობისა და ეკოტურიზმის განვითარების მხარდაჭერა, ადგილობრივი პროდუქციის ხარისხისა და ცნობადობის ამაღლება.

კლიმატის ცვლილებასთან ადაპტაცია - ისეთი პრაქტიკის დანერგვა, რომელიც ხელს შეუწყობს ბუნებრივი ეკოსისტემებისა და სოფლის მეურნეობის მდგრადობას კლიმატის ცვლილების პირობებში.

მეცნიერებისა და განათლების განვითარება - ბუნების კვლევის, გარემოს მონიტორინგისა და გარემოსდაცვითი განათლების ხელშეწყობა, სკოლების, უნივერსიტეტებისა და ადგილობრივი მოსახლეობის აქტიური ჩართულობით.

უნიკალური ბიომრავალფეროვნება

დედოფლისწყაროს ბიოსფერული რეზერვატი მდებარეობს ბიომრავალფეროვნების „ცხელი წერტილის“ - კავკასიის გულში და ფარავს იორმინგეჩაურის საკონსერვაციო ლანდშაფტს.

ამ შედარებით მცირე ტერიტორიაზე წარმოდგენილია არიდული და ნახევრად არიდული ჰაბიტატების მრავალფეროვნება: სტეპები და ტყესტეპები, საკმლის ხისა და შავი ღვიის მეჩხერი ტყეები, ნახევრად უდაბნოები და მლაშობები, ალაზნისა და ივრის ჭალის ტყეები, კლდის ქსეროფიტები, მთისწინეთის ტყეები და მლაშობის მცენარეულობა, რომელიც საქართველოში მხოლოდ ელდარის დაბლობზეა შემორჩენილი.

ადგილობრივი ფლორა მოიცავს 700-მდე სახეობის ჭურჭლოვან მცენარეს, მათ შორის 70-ზე მეტ ცარცული პერიოდის რელიქტურ სახეობას. დაახლოებით 65 სახეობა კავკასიის ენდემია, ხოლო 17 მხოლოდ საქართველოში გვხვდება - მათ შორისაა: ელდარის ფიჭვი (*Pinus eldarica*), ქართული ზამბახი (*Iris iberica*), მლოკოსევიჩის იორდასალამი (*Paeonia mlokosewitschi*) და ელდარის ავშანი (*Artemisia eldarica*). ივრის ზეგანზე ხარობს ბერნის კონვენციით დაცული ველის იორდასალამი (*Paeonia tenuifolia*).

ფაუნა მოიცავს:

- 52-მდე სახეობის ძუძუმწოვარს
- 270-მდე სახეობის ფრინველს
- 30-მდე სახეობის ქვეწარმავალს
- 6 სახეობის ამფიბიას
- 18-მდე სახეობის თევზს

აქ ბინადრობს კავკასიის ყველა მსხვილი მტაცებელი: მურა დათვი, მგელი, ფოცხვერი, ტურა და მელია. თითქმის ორი ათწლეულის შემდეგ, რაც წინააზიური ჯიქი (*Panthera pardus tulliana*) საქართველოში გამქრალად მიიჩნეოდა, ვაშლოვანში დამონტაჟებულმა ფოტოხაფანგებმა მისი დაბრუნება კვლავ დაადასტურეს.

დედოფლისწყაროს ბიოსფერული რეზერვატი მრავალი იშვიათი სახეობის თავშესაფარია. აქ ბინადრობს საერთაშორისო „წითელ ნუსხაში“ (IUCN) შეტანილი ბოლიანი აფთარი, წავი, ხმელთაშუაზღვეთის კუ და გიურზა. მშრალი სტეპებისთვის ტიპურია ამიერკავკასიური ბაზუნა, ხოლო შიშველთვალა სცინკი კავკასიაში მხოლოდ ვაშლოვანში გვხვდება. მღვიმეებს თავს აფარებს იშვიათი ღამურების სამი სახეობა.

დედოფლისწყაროს ბიოსფერულ რეზერვატს საერთაშორისო მნიშვნელობა აქვს ფრინველთათვის და მტაცებელი თუ სტეპის ფრინველების გამრავლების უმნიშვნელოვანეს არეალს წარმოადგენს. აქ მტაცებელ ფრინველთა 25 სახეობაა აღრიცხული, რომელთაგან 11 დაცულია (მათ შორის: ბეჭობისა და თეთრკუდა არწივები, ფასკუნჯი, ორბი, სვავი, ბატკანძერი). არწივის ხეობა მტაცებელი ფრინველების მთავარი თავშესაფარია, ხოლო ჭალის ტყეებში კავკასიური ხოხობი, ღურაჯი და შავი ყარყატი ბინადრობენ.

დედოფლისწყაროს ბიოსფერული რეზერვატის ერთ-ერთი მთავარი ფასეულობა მდიდარი აგრობიომრავალფეროვნებაა. ტყიან ფერდობებზე დღესაც ხარობს კულტურულ მცენარეთა ველური წინაპრები (ველური ვაზი, კაკალი, ბროწეული), რომლებიც მნიშვნელოვან გენეტიკურ მასალას ინახავენ. მინდვრებში კვლავ მოჰყავთ ქართული ხორბლის უძველესი ჯიშები (დოლი, შავფხა) და კახური ვაზის ჯიშები (საფერავი, რქაწითელი, ხიხვი). დედოფლისწყაროში შემორჩენილია შინაური ცხოველების ტრადიციული ჯიშები, მათ შორის თუშური ცხვარი და ცხენი, რომლებიც მთაბარული მეცხვარეობის მრავალსაუკუნოვანი ტრადიციის მნიშვნელოვანი ნაწილია. აქვე გვხვდება კახური ღორი, მთის ქართული (ხევსურული) ძროხა და კავკასიური ნაგაზი.

ქურციკი (*Gazella subgutturosa*) - სახეობა, რომლის სახელსაც პროექტი GAZELLE ატარებს - წარსულში ფართოდ იყო გავრცელებული აღმოსავლეთ საქართველოს სტეპებში, თუმცა ათწლეულების განმავლობაში ქვეყნის ტერიტორიიდან სრულად გამქრალი იყო. დღეს ნუგზარ ზაზანაშვილის სახელობის სამუხის მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიაზე წარმატებით მიმდინარეობს ქურციკის პოპულაციის აღდგენის პროგრამა, რომელიც 2013 წელს დაიწყო. ქურციკების პოპულაცია უკვე 500-ზე მეტ ინდივიდს ითვლის და ზრდას განაგრძობს.

დღეს ქურციკი დედოფლისწყაროს ბიოსფერული რეზერვატის წარმატებული საკონსერვაციო საქმიანობის თვალსაჩინო მაგალითია.

მოსახლეობა და კულტურული მრავალფეროვნება

დედოფლისწყაროს ბიოსფერული რეზერვატი ბუნებრივთან ერთად კულტურული მრავალფეროვნებითაც გამოირჩევა. აქ დაახლოებით 19,000 ადამიანი ცხოვრობს - მოსახლეობის მესამედი ქალაქ დედოფლისწყაროში, დანარჩენი კი ბიოსფერული რეზერვატის ჩრდილოეთ ნაწილში არსებულ 15 სოფელში. ბიოსფერული რეზერვატის ცენტრალური და სამხრეთი ნაწილის ვრცელი სტეპები და ზამთრის საძოვრები დაუსახლებელია. ზამთარში ეს ადგილები მთაბარული მეცხვარეობის ტრადიციის წყალობით ცოცხლდება, როდესაც მწყემსები ფარებთან ერთად ჩამოდიან.

მოსახლეობა ეთნიკურად შერეულია: უმრავლესობა ქართველია (92%), მათთან ერთად კი სომხური (4.3%),

რუსული (1.8%), აზერბაიჯანული (1.4%), ბერძნული და ოსური თემები ცხოვრობენ. ეთნიკური უმცირესობები ძირითადად სოფელ საბათლოსა და ჭოეთში არიან კონცენტრირებული.

დედოფლისწყაროს ზამთრის საძოვრები საუკუნეების განმავლობაში თუში მეცხვარეების მთაბარული მეცხვარეობის ტრადიციული მარშრუტის ნაწილია. სწორედ ამიტომ, ბიოსფერული რეზერვატის ტერიტორიაზე მდებარე სოფელი კასრისწყალი ადმინისტრაციულად ახმეტის მუნიციპალიტეტს ეკუთვნის. გარდა ამისა, 1980-იან წლებში რეგიონმა აჭარიდან 1500-ზე მეტი ეკომიგრანტი მიიღო. მიგრაციულმა პროცესებმა დედოფლისწყაროში მთისა და ბარის ტრადიციების საინტერესო სინთეზი ჩამოაყალიბა.

მემკვიდრეობა და ტრადიციები

ბიოსფერული რეზერვატი ისტორიულ ქიზიყში მდებარეობს, რომელიც ძველ წყაროებში კამბეჩოვანის სახელწოდებითაა ცნობილი. დედოფლის-წყაროს ბიოსფერული რეზერვატის ტერიტორიაზე არაერთი არქეოლოგიური, არქიტექტურული და ისტორიული ობიექტი მდებარეობს. მათ შორის 33-ს მინიჭებული აქვს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსი.

არქიტექტურული ძეგლებიდან აღსანიშნავია: ოზაანის ამაღლების ტაძარი (XII-XIII სს), შუა საუკუნეების ციხე-ქალაქი ხორნაბუჯი, წმინდა ელიას სამლოცველო (VI-XI სს), რომელიც ალექსანდრე დიუმამ 1858 წლის კავკასიური მოგზაურობისას აღწერა. ბიოსფერული რეზერვატის არქეოლოგიური ფენები 6000 წელზე მეტ ისტორიას ითვლის, თუმცა ეს ტერიტორია ჯერ კიდევ არ არის სრულად შესწავლილი. არქეოლოგიური ძეგლებიდან აღსანიშნავია: დიდნაურის ნაქალაქარი, კასრისწყალის გორა-სამარხები, ფართოდაა ცნობილი ძვ. წ. I ათასწლეულის გოხების სამლოცველო, ხორანთის ნაქალაქარი. მხატვრის მშობლიურ სოფელ მირზაანში მდებარეობს ნიკო ფიროსმანაშვილის (1862-1918) სახელმწიფო მუზეუმი.

რეგიონის ცოცხალი მემკვიდრეობის განუყოფელი ნაწილია „მთაბარობა“-ცხვრის სეზონური გადარეკვა, რომელიც კავკასიონის მთებსა და კახეთის ბარს ერთმანეთთან სულ მცირე მე-17 საუკუნიდან აკავშირებს.

სექტემბრის შუა რიცხვებიდან აპრილის დასაწყისამდე ფარები თუშეთიდან შირაქის ზამთრის სამოვრებზე ინაცვლებენ. ეკონომიკური მნიშვნელობის გარდა, ამ უძველესმა მიგრაციულმა მარშრუტმა მთისა და ბარის საერთო ტრადიციები, ფოლკლორი და სამზარეულო ჩამოაყალიბა.

ადგილობრივი იდენტობის მნიშვნელოვანი მახასიათებელია ქიზიყური ტრადიციული რენვა - ადგილობრივი მცენარეებისგან მიღებული საღებავებით დამუშავებული შალის ხალიჩებისა და ხურჩინების ქსოვა. რეგიონი ასევე გამოირჩევა ენდემური ჯიშებისგან (საფერავი, რქაწითელი, ხიხვი) დაწურული ქვევრის ღვინით, ტრადიციული ტექნოლოგიით დამზადებული კახური მზესუმხირის ზეთით, უძველესი ქართული ხორბლისგან გამომცხვარი პურიტა და ტრადიციული სეზონური დღესასწაულებით.

რეზერვატის ტერიტორიაზე შემორჩენილი ტრადიციები კახური და ქიზიყური არამატერიალური მემკვიდრეობის ნაწილია. მათ შორისაა UNESCO-ს მიერ 2013 წელს აღიარებული ქვევრის ღვინის დაყენების უძველესი ტრადიცია.

საქართველოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა ნუსხაშია შეტანილი რეგიონისთვის დამახასიათებელი არაერთი ელემენტი: სიმღერა „კახური მრავალჟამიერი“, სახალხო სანახაობა „ბერიკაობა“, კახური ჩურჩხელის, ნაბდის ქუდისა და თიხის ჭურჭლის დამზადების ტრადიციული ტექნოლოგიები, ასევე ქართული ხორბლის ენდემური ჯიშების მოყვანის კულტურა.

უშუალოდ ქიზიყისთვის დამახასიათებელია ადგილობრივი დიალექტი, ხორბალსა და პურთან დაკავშირებული რიტუალები, ტრადიციული დღესასწაულები (ელიაობა, ფიროსმანობა, რთველი, ზედაშე) და მცენარეული საღებავებით ქსოვის მრავალსაუკუნოვანი ტრადიცია - ხალიჩის, ხურჯინის, ჯეჯიმის, მაფრაშისა და ფიანდაზის დამზადება. ეს ტრადიციები დედოფლისწყაროს მოსახლეობის კულტურული იდენტობის განუყოფელი ნაწილია.

ეკონომიკა და საარსებო წყაროები

ადგილობრივი მოსახლეობისთვის მთავარი საარსებო წყარო სოფლის მეურნეობაა. შირაქის ველები, რომელსაც „საქართველოს ბელელს“ უწოდებენ, მარცვლეულის უმთავრესი მწარმოებელი რეგიონია, ჩრდილოეთ ფერდობებზე კი ვენახები და ხეხილის ბაღებია გაშენებული. მუნიციპალიტეტის 100 000-მდე ჰექტარი საძოვრებსა და სათიბებს უკავია, საიდანაც 64 000 ჰექტარი უძველესი დროიდან ცხვრის ზამთრის საძოვრებად გამოიყენება. შემოსავლის დამატებითი წყაროებია მევენახეობა, მეფუტკრეობა, მზესუმზირის ზეთისა და რძის პროდუქტების წარმოება, ტრადიციული რეწვა, ვაჭრობა და კირქვის მოპოვება.

ბიოსფერული რეზერვატის ფარგლებში სწრაფად ვითარდება ტურიზმი. მთავარი მიზიდულობის ცენტრები ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები და ჭაჭუნის აღკვეთილია, რომლებსაც ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ვიზიტორთა ცენტრი, ტურისტული ბილიკები, საოჯახო სასტუმროები და მარნები ემსახურება. ბიოსფერული რეზერვატის სტატუსი ქმნის ახალ შესაძლებლობას, რომ ადგილობრივი პროდუქტები - ღვინო, ფეკილი, ზეთი, თაფლი და ხელნაკეთი ტრადიციული ნაწარმი, ერთიანი ბრენდის ქვეშ გაერთიანდეს.

წინამდებარე პუბლიკაცია მომზადდა პროექტის - “დედოფლისწყაროს ბიოსფერული რეზერვატის დეგრადირებული ეკოსისტემების აღდგენა მდგრად განვითარებაზე ორიენტირებული პოლიტიკისა და ინვესტირების წახალისებით (GAZELLE) - ფარგლებში. პროექტს ერთობლივად ხორციელდება გაეროს გარემოსდაცვითი პროგრამისა (UNEP) და კავკასიის რეგიონული გარემოსდაცვითი ცენტრის (REC Caucasus) მიერ, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან თანამშრომლობით.

პროექტი დაფინანსებულია გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის (GEF) მიერ. პროექტის განხორციელების პერიოდია 2025-2028 წლები.

პუბლიკაციის შინაარსზე სრულად პასუხისმგებელია კავკასიის რეგიონული გარემოსდაცვითი ცენტრი (REC Caucasus) და იგი შესაძლოა არ გამოხატავდეს გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდისა (GEF) და გაეროს გარემოსდაცვითი პროგრამის (UNEP) შეხედულებებს.

ფოტოების ავტორები | © REC Caucasus | ნათელა გრიგალაშვილი, მარიამ დავიდოვი, თეიმურაზ პოპიაშვილი

ელექტრონული ვერსია

